

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Навчально-науковий інститут мистецтв
Кафедра методики викладання образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та
дизайну

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА
У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Освітня програма: ОР «Бакалавр»

Спеціальність: 014.12 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (Образотворче мистецтво)

Галузь знань: 01 ОСВІТА

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № __ від “_” ____ 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Методика викладання образотворчого мистецтва у загальноосвітній школі
Викладач	Доцент Гнатюк Михайло Васильович
Контактний телефон викладача	0979060073
E-mail викладача	hm1405@ukr.net
Формат дисципліни	лекції, практичні, самостійна робота
Обсяг дисципліни	180 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/index.php
Консультації	Консультації проводяться щотижня (1 год.), до самостійної роботи проводяться на лекційних заняттях та дистанційно.

2. Анотація до курсу

Дисципліна «Методика викладання образотворчого мистецтва» вивчається студентами-бакалаврами спеціальності «Середня освіта» на четвертому курсі у сьомому семестрі і покликана забезпечити оволодіння методикою викладання образотворчого мистецтва у різних видах і формах. Засвоєння студентами дисципліни відбувається в процесі теоретичного і практичного вивчення програмового матеріалу, психолого-педагогічних та композиційних особливостей малюнків дітей молодшого і середнього віку в процесі активної творчої діяльності. Методи художньо-графічного і мистецтвознавчого аналізу є основними у формуванні творчої свідомості студентів, оволодіння ними основами образотворчої грамоти. Засвоєння практичних навиків роботи, ораторськими здібностями і прийомами є важливим компонентом у програмі з підготовки майбутніх вчителів.

3. Мета та цілі курсу

Мета викладання дисципліни – надання базових знань з теорії і методики викладання образотворчого мистецтва, навичок та умінь в галузі дизайну, художнього виховання та розвитку дітей, формування у них потреб і здібностей до образотворчої діяльності в процесі художнього осмислення світу.

Завдання навчальної дисципліни:

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що потребують інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання образотворчого мистецтва в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах та у процесі навчання за спеціальністю;
- здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською - державною мовою; здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ - у навчанні і на практиці; здатність використовувати засоби художньої виразності у сучасному полікультурному просторі;
- здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію в загальноосвітньому процесі, працювати в команді з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного мультикультурного суспільства, діяти соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих;
- здатність вчитися самостійно й автономно, розробляти власну траєкторію саморозвитку упродовж навчання в університеті та усього життя, оцінювати прогрес і результати навчання;
- здатність генерувати нові ідеї, вміння диференціювати традиційні та інноваційні способи вирішення завдань та знаходити межі їхнього застосування у навчальному процесі;
- здатність забезпечувати особисту та групову відповідальність за дотримання виконавської дисципліни, вміння визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки.

Фахові (предметні) компетентності:

- здатність до теоретичного освоєння мистецької спадщини, фахової орієнтації у сучасному світовому та українському образотворчому просторі;
- володіння образотворчою грамотою на рівні, необхідному для сприймання, оцінки та створення художнього образу;
- здатність до практичної художньої діяльності;

- здатність до творчої, художньо-педагогічної, організаторської та художньо-естетичної діяльності, спрямованої на духовний і культурний розвиток особистості;
- здатність планувати процес навчання образотворчого мистецтва у загальноосвітній школі та у позашкільних закладах, забезпечувати його реалізацію та оцінку отриманих результатів;
- здатність до організації і проведення позаурочної та позакласної роботи (вихід на пленер, екскурсії в музейні установи, участь у мистецьких проектах, майстер-класах, виставках);
- здатність до застосування в освітньому процесі сучасних художньо-педагогічних технологій;
- здатність до виявлення творчих здібностей дитини, застосовуючи методи діагностування навчальних та художньо-творчих досягнень учнів та прогнозувати їх особистісний розвиток;
- здатність застосовувати засоби образотворчого мистецтва в процесі естетичного виховання школярів;
- здатність застосовувати сучасні методики і освітні технології для забезпечення якості оволодіння основами образотворчості в середніх загальноосвітніх закладах з поглибленим вивченням образотворчого мистецтва.

4. Результати навчання (компетентності)

У результаті вивчення курсу студенти мають оволодіти такими компетентностями:

- планувати процес навчання образотворчого мистецтва в загальноосвітній школі та позашкільному закладі, здійснювати організацію і проведення позакласної роботи з відвідування виставок, майстер-класів, музеїв, мистецьких фестивалів тощо;
- здатність формувати уявлення про сутність, види та жанри мистецтва, вміння фахово орієнтуватися у сучасному світовому та українському образотворчому просторі, засвоєння системи мистецьких знань, художньо-естетичних понять і категорій, необхідних для викладання образотворчих дисциплін у школі та позашкільних закладах;
- розширення і збагачення художньо-естетичного досвіду опанування художніми вміннями та навичками, здатність до практичної художньої діяльності, підвищення професійної майстерності
- володіння образотворчою грамотою на рівні, необхідному для сприймання, оцінки, створення художнього образу та консультування творчих особистостей в процесі освітньо-практичної діяльності;
- формування художньої компетентності - здатності реалізувати свій естетичний потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) на практиці для успішної художньо-професійної діяльності, усвідомлюючи відповідальність за її результати;
- володіння ручними та механізованими інструментами, пристроями, обладнанням, здатність до виконання основних технологічних операцій у відповідності з обраним матеріалом та технікою виконання;
- здатність виявляти творчі здібності учнів, прогнозувати та сприяти особистісному розвитку на основі їх творчо-художніх досягнень;
- здатність до засвоєння фундаментальних знань з комп'ютерних технологій, та вміння застосувати їх у професійній діяльності;
- виховання здатності сприймати, інтерпретувати та оцінювати художні твори, висловлювати особистісне ставлення до них, аргументуючи свої думки та оцінки;
- здатність керувати художньо-творчою діяльністю учнів, враховуючи їх вікові та індивідуальні можливості, спонукати до самореалізації та самовдосконалення;
- здатність застосовувати сучасні методики і освітні технології для забезпечення якості вивчення учнями образотворчого мистецтва в загальноосвітніх школах та позашкільних закладах;

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
Лекції		40	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		20	
самостійна робота		120	
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс	Нормативний/

		(рік навчання)	вибірковий		
1	Середня освіта	1	Н		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки - 5	Термін виконання
Тема 1. Образотворче мистецтво і методика як предмет вивчення. Актуальні питання художньої освіти.	Лекція	[12, 21, 23, 24]	Вивчення фахової літератури з акт. пит-ня худ. освіти (2 год.)	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 2. Види і жанри образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва, архітектури і дизайну.	Лекція	[24, 35]	Робота із словником спец. термінів (2 год.)		До початку наступного заняття за розкладом
Тема 3. Методи навчання малюнку від найдавніших часів в країнах Стародавнього світу і античності.	Лекція	[24, 26, 39, 40]	Пробл. з-ня: 1. Розкрийте сутність худ.-естет. сприйняття	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 4. Методи навчання, художня освіта та ремесло стародавніх словян і мистецтво Київської Русі.	Лекція	[24, 26, 39, 40]	2. Обґрунтуйте чинники, що впливають на якість худ. освіти. Переглянути презентацію (2 год)		До початку наступного заняття за розкладом
Тема 5 Методи навчання малюнку в Середні віки, епоху Відродження та Просвітництва	Лекція	[24, 26, 39, 40]	Проблемні завдання: 1. Яка відмінність між типами і жанрами уроків?	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 6. Становлення академ. системи і Краківська академія мистецтв у підготовці	Лекція	[4, 24, 26, 28]	2. Яка відмінність за видами діяльності на уроках обр. м-ва? (2 год)		До початку наступного заняття за розкладом
Тема 7. Художньо-промислові школи кін. XIX – I пол. XX ст. і дизайн Галичини.	Лекція	[8, 20, 22]	Підгот. доповідь: 1. Фахове шкільництво у Галичині.	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 8. Визначні діячі культури і мистецтва про значення худож. освіти та методики навчання малюнку.	Лекція	[12, 19]	2. Визначні діячі худ. освіти. (2 год.)		
Тема 9. Розвиток мистецької освіти і методи навчання у радянських школах.	Лекція	[24, 28]	Підготувати доповіді: 1. Малюнок дитини і для дитини	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 10. Художня освіта в умовах незалежної України.	Лекція	[24, 28, 39]	2. Роль народної іграшки в худ.-естет. в-ні школярів (2 год.)		
Тема 11. Психолого-педагогічні особливості образотворчої діяльності дітей.	Лекція	[13]	Вивчення фахової літератури з теми, підгот. презентації виконання мал., реферату (2 год.)	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 12. Сучасні наукові підходи до моделювання та організації навчально-виховного процесу у	Лекція	[25, 26, 37]		5	До початку наступного заняття за розкладом

школі. Тема 13. Складові навчально-виховного процесу.	Лекція	[34, 37]	Вивчення фахової літератури з теми, підгот. презентації реферату (2 год.)	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 14. Безперервність навчання і планування роботи з ОМ.	Лекція	[35, 37]	Проблемні завдання: наведіть приклади ефект.		До початку наступного заняття за розкладом
Тема 15. Дидактичні принципи навчання образотворчого мистецтва.	Лекція	[24]	використання м-ва у навч. заклад. (2 год.)	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 16. Урок – основна форма організації навчально-виховної роботи в школі.	Лекція	[24]	Підготувати доповіді про роль і значення художньої праці для дітей середн. шкільного віку (2 год.)	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 17. Вимоги до організації уроків і розвиток навиків естетичного сприйняття.	Лекція	[24]	Підготувати доповіді: позакласна і гурткова робота з образотв. м-ва (2 год.)		До початку наступного заняття за розкладом
Тема 18. Позакласна робота з образотв. мистецтва.	Лекція	[24]	Підготувати доповіді про засоби образотв. мови і властивості худ. технік та матеріалів.	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 19. Засоби образотворчої мови і властивості художніх технік та матеріалів.	Лекція	[2, 23]	Вчитель - як організатор навчально-виховного процесу з ОМ і дизайну в школі.		До початку наступного процесу.
Тема 20. Вчитель - керівник і організатор навчально-виховного процесу з ОМ і дизайну в школі.	Лекція	[24, 39]	Види образотв. діяльності на уроках і методика проведення бесід.	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 21. Види образотворчої діяльності на уроках і методика проведення бесід.	Практична	[24, 39]	Особливості методики малювання з природи	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 22. Особливості методики малювання з природи у молодших і старших класах.	Практична	[24, 39]	Зображення форм і різновидів птахів.	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 23. Методика зображення форм і різновидів птахів.	Практична	[23]	Вивчення різновидів (форм і пропорцій) тваринного світу, портрету і фігури людини.		До початку наступного заняття за розкладом
Тема 24. Вивчення різновидів (форм і пропорцій) тваринного світу.	Практична	[23]	Методика малювання на теми у молод. і старш. класах.	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 25. Методика зображення портрету і фігури людини.	Практична	[27]	Методика малювання на теми у молод. і старш. класах.	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 26. Методика малювання на теми у молод. і старш. класах.	Практична	[24]	Методика проведення занять з ліплення.		До початку наступного заняття за розкладом
Тема 27. Методика ілюстрування літературних творів.	Практична	[24]	Методика проведення занять з ліплення.	5	До початку наступного заняття за розкладом
Тема 28. Методика проведення занять з ліплення.	Практична	[24]	Методика	5	До початку наступного заняття за розкладом
Т. 29. Аналіз програм з образотвор. м-ва і	Практична	[24]			До початку наступного заняття за розкладом

календар.- тематич. планування. Приклади уроків ОМ. Т. 30. Педагогічна практика студентів у школі і методичні поради до оформлення.	Практична	[24, 38]	декоративного малювання. Підготувати плани уроків	5 5	заняття за розкладом
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	Система оцінювання курсу відбувається згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів, що регламентовані в університеті. Вид контролю – екзамен. Допуск становить максимум 50 балів за самостійну роботу впродовж семестру. Максимальна оцінка – 100 балів (оцінки за практичні роботи – до 30 балів, за письмову контрольну роботу (або тестування) – до 20 балів).				
Вимоги до письмової роботи	Передбачене одне письмове підсумкове тестування (максимум 20 балів)				
Семінарські (практичні) заняття	Максимальна сума (оцінка) - 30 балів. Кожне практичне заняття (завдання) оцінюється.				
Умови допуску до підсумкового контролю	При виставленні допуску до заліку (максимум 50 балів) враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані під час контактних (аудиторних) годин, при виконанні завдань самостійної роботи, а також бали підсумкового тестування.				
7. Політика курсу					
Неприпустимі плагіат та списування. Обов'язкове виконання практичних завдань (малюнків). Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання матеріалу обов'язкове. Пропуски практичних занять відпрацьовуються наступним чином: опрацювання теми шляхом складання проекту-плану уроку з виконанням малюнків, а також практичних вправ із теми. Якщо студент пропустив і не відпрацював більше 50% занять, він повинен скласти відповідне тестування і самостійно виконати практичні завдання і тільки тоді буде допущений до заліку. Для отримання заліку необхідне відвідування більш 50% занять, складання тестової контрольної роботи і виконання самостійної роботи.					
8. Рекомендована література					
<ol style="list-style-type: none"> 1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1993. 273 с. 2. Антонович Є. А., Проців В. І., Свид С. П. Художні техніки у школі : Навч.-метод. посібник для студ. худ.-граф. факультетів вищ. навч. закл. К. : ІЗМН, 1997. 312 с. 3. Архітектура: корот. словник-довідник / А. П. Мардер, Ю. М. Євреїнов, О. А. Пلامеницька та ін.; за заг.ред. А. П. Мардера. К.: Будівельник, 1995. 335 с.: іл. 4. Вовк М. В., Гнатюк М. В. Скульптор Кригор Крук: нарис життя і творчості. Івано-Франківськ : Вид. дизайн. відділ ЦІТ ПНУ ім. В. Стефаника, 2011. 92 с. 5. Глинська І.П. Изобразительное искусство. Методика обучения в 4-7 кл. К. : Рад. школа. 6. Гнатюк М. В. До історії розвитку школи яворівського деревообробництва // Писанка. Верховина, 1997. №1. С. 28-31. 7. Гнатюк М. В. Мистецтво і педагогічна практика / Діалог культур: Україна у світовому контексті. Мистецтво і освіта. Вип. 3 : Збір. наук. праць. Упоряд. і відп. ред. С. Черепанова. Львів : Каменяр, 1998. С.215-220. 8. Гнатюк М. В. Художнє дерево в інтер'єрі народного житла: монографія. Івано-Франківськ : Плай, 2000. 146 с. 9. Гнатюк М. В. Народне мистецтво і дизайн на виставках у Галичині // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. Вип. III. Івано-Франківськ: "Плай", 2001. С.65-69. 					

10. Гнатюк М. В. Писанкарство як засіб етновиховання в навчальному закладі / Проблеми української народної педагогіки. Теорія і практика: Збір. наук. статей. Івано-Франківськ : Плай, 2005. С.199-205.
11. Гнатюк М. В. Особливості малюнків дітей молодшого віку / Джерела: Науково-методичний вісник. №3. 2005. С.105-114.
12. Гнатюк М. В. Актуальні питання художньої освіти / Обрії: Науково-педагогічний журнал, 2005. №2. С. 44-49.
13. Гнатюк М. В. Психолого-педагогічні, композиційні особливості образотворчої діяльності дітей молодшого віку / Молодший школяр: проблеми розвитку: Збір. наук. статей за ред. проф. В. Д. Хруща. Івано-Франківськ, 2006. С. 63-70.
14. Гнатюк М. В. Особливості розвитку образотворчого мистецтва і методики навчання в Україні / Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. Вип. XII. Івано-Франківськ : Плай, 2006. С. 63-72.
15. Гнатюк М.В. Декоративне малярство села Петриківки як джерело художнього виховання учнів // Мистецтво в сучасній школі: проблеми пошуків / Матеріали науково-методичної конференції "Актуальні проблеми мистецької освіти: історія і сучасність"(м. Івано-Франківськ, березень 2008) / За заг. ред. М. В. Вовка. Івано-Франківськ : Вид.-дизайн. відділ ЦІТ ПНУ ім. В. Стефаника, 2008. Вип II. С.17-27.
16. Гнатюк М. В. Ілюстрування дитячої літератури: історія і проблеми розвитку // Джерела. Науково-методичний вісник, 2009. №1-2. С.74-88.
17. Гнатюк М. В. Яворівська іграшка і скриня: історія розвитку та художні особливості // Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка. Вип. XXVIII-XXIX. Івано-Франківськ: Вид.-дизайн. відділ ЦІТ ПНУ ім. В. Стефаника, 2009. С. 21-27.
18. Гнатюк М. В., Медвідь К. Й. Образотворче мистецтво. Методика навчання дітей молодшого шкільного віку. Навч.- метод. посібник. Івано-Франківськ. 2008. 216 с.
19. Гнатюк М. В. З історії художньої освіти і методів навчання / Обрії: Науково-педагогічний журнал, 2010. №2. С. 29-35.
20. Гнатюк М. В., Грепиняк М. І. Народне мистецтво Гуцульщини і Покуття (кінець XIX – початок XXI ст.): Майстри, школи, музеї. Івано-Франківськ: Вид. ПНУ ім. В. Стефаника, 2010. 326 с.
21. Гнатюк М. В. Актуальні проблеми мистецької освіти у навчальних закладах України // Мат. Всеукраїнської наук.-практ. конференції “Художня творчість Григорія Крука в контексті світового мистецтва” (м. Івано-Франківськ, жовтень 2011р.) / За заг. ред. П. Кузенка. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2011.
22. Гнатюк М. В. Школи деревного промислу Гуцульщини і Покуття – осередки народного і професійного дизайну кінця XIX – першої половини XX ст. // Мат. Міжн. наук.-практич. конференції “Становлення і розвиток етнодизайну: український та європейський досвід” (м. Полтава, жовтень 2010р.). Кн.2: зб. наук. праць / редкол: гол. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. Є. Антонович, В. Титаренко та ін. Полтава, 2012. С.406-412.
23. Гнатюк М. В. Образотворче і декоративно-прикладне мистецтво. Основи образотворчої грамоти : навч.-метод. посіб. Ч. I. Івано-Франківськ : Ярина, 2016. 196 с.
24. Гнатюк М. В. Образотворче і декоративно-прикладне мистецтво. Методика навчання дітей : навч.-метод. посіб. Ч. II. Івано-Франківськ : Ярина, 2017. 246 с.
25. Гнатюк М. Формування компетентності майбутніх учителів початкових класів з образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва і дизайну // Гірська школа в умовах реформування системи освіти: компетентнісний вектор : монографія / За наук. ред. д. п. н. Оліяр М. П.; ДВНЗ «ПНУ ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ : Супрун В. П. 2018. С. 247-260.
26. Кардашов В. М. Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва: Навч. посібн. для студентів вищ. навчальних закладів. К.: Видав. дім «Слово», 2007. 296 с.
27. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої грамоти: Навч. посібник. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Вища школа, 2002. 190 с.
28. Кириченко М. А. Історія розвитку методів навчання образотворчого мистецтва в

- Україні (1917–1991pp.) // Мат. Міжн. наук.-метод. конференції: 1-2 квітня 2004 р. / Уклад. Л. П. Макаренко, М. С. Севастюк, О. П. Симоненко. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. С.115-117.
29. Комарова Т.С. Обучение детей технике рисования. Изд.3-е перераб. и доп. М.: АО «Спасение», 1994. 152 с.
 30. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: навч. посібник. К.: Кондор, 2006. 200 с.
 31. Крвавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: Навч.посібник: у 3-х ч. Ч.1. Львів : Світ, 2003. 256 с., Ч.2. 2004. 268 с., Ч.3. 2005, 268 с.
 32. Кузин В. С. Психология : учебник. М.: Высш. школа, 1974. 280 с.
 33. Кузин В. С. Изобразительное искусство и методика преподавания в начальных классах: Учеб. пособие для педучилищ. М. : Просвещение, 1984.
 34. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л.М.Масол, О.В. Гайдамака, Е.В.Белкіна, О.В.Калініченко, І.В.Руденко. Х.: Веста: Вид-во «Ранок», 2006. 256 с.
 35. Мистецтвознавство: Короткий тлумачний словник. К. : Либідь, 1999. 208 с.
 36. Неменский Б. Мудрость красоты. М. : Просвещение, 1987. 253 с.
 37. Полякова Г. А. та ін. Образотворче мистецтво, 1-7 класи. Теорія навчання, календарно-тематичне планування, основні поняття з образотворчого мистецтва: Навч.-метод. посібн. для вчителів. Харків : Скорпіон, 2001. 160 с.
 38. Пасічний А. М. Образотворче мистецтво : словник-довідник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. 216 с.
 39. Ростовцев Н. Н. Методика преподавания изобразительного искусства в школе : Учеб. для студентов худож.-граф. фак. пед. ин-тов. / 2-е изд., доп. и перераб. М. : Просвещение, 1980. 239 с.
 40. Ростовцев Н. Н. Очерки по истории методов преподавания рисунка. М.: Изобр. ис-тво, 1983. 286 с.
 41. Шмагало Р. Т. Словник митців-педагогів України та з України у світі (1850-1950 pp.). Львів : Українські технології, 2002. 144 с.
 42. Шмагало Р. Т. Мистецька освіта в Україні середина XIX – середина XX ст.: структурування, методологія, художні позиції. Львів : Українські технології, 2005. 528 с., 742 іл.
 43. Музей гончарства (Колегіум мистецтв у Опішному) [URL]:// <https://www.youtube.com/watch?v=x-wD4PaMBD4/25.01.2020 15:07>
 44. Програма з образотворчого мистецтва для 5–7 класів загальноосвітніх навчальних закладів розроблена відповідно до Державного стандарту” [URL] // http://old.mon.gov.ua/images/education/average/new_pr/ obr_myst.doc/26.01.2020/ 23:23.
 45. Календарно-тематичне планування з образотворчого мистецтва в 5-7 класах за новою програмою [URL]: // <https://artbasko.jimdofree.com/26.01.2020/23:30>.
 46. «Мистецтво» підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти[URL]://<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pidruchniki/elektronni-pidruchniki/elektronni-pidruchniki-dlya-1-klasu/pidruchniki-dlya-1-klasu-shkil-z-ukrayinskoju-movoyu-navchannya/27.01.2020/0:30>.
 47. «Образотворче мистецтво» підручник для 4 класу ЗНЗ. Резніченко М.І., Трач С.К. Навчальна книга - Богдан[URL]://https://bohdan-digital.com/userfiles/978-966-10-3850-8_Obrazotv_must_4kl_Reznichenko-2015+.pdf/27.01.2020/0:46
 48. Електронні підручники [URL]: // <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/pidruchniki/elektronni-pidruchniki/pidruchniki-dlya-4-klasu/27.01.2020/0:48>.

Інтернет-ресурси: на допомогу студенту

<http://www.oko.kiev.ua> – архітектура і краєзнавство України;
<http://www.spadshina.com.ua> – українська спадщина;
<http://prostir.museum/> – музейний простір України;
<http://namu.kiev.ua/> – Національний художній музей України;
<http://honchar.org.ua/pro-muzej/> – Український центр народної культури “Музей Івана Гончара”;
<http://www.mundm.kiev.ua/> – Національний музей українського народного декоративного мистецтва;
<http://www.derev.org.ua/index.html> – дерев'яні храми України;
<http://hutsul.museum/> – Національний центр народного мистецтва Гуцульщини і Покуття;
<http://www.artofukraine.com> – сучасне мистецтво українських художників;
http://www.louvre.fr/lv/commun/home_flash.jsp – Лувр (Париж, Франція);
<http://www.metmuseum.org> – Метрополітен (Нью-Йорк, США);
<http://www.hermitagemuseum.org/> – Ермітаж (Санкт-Петербург, Росія);
<http://www.khm.at/> – Музей історії мистецтва (Відень);
<http://smallbay.ru/default.html> – Віртуальний музей живопису;
<http://staratel.com/> – напрямки живопису;
<http://www.abc-people.com/typework/paint/index.htm> – мистецтво живопису, художники
<http://artclassic.edu.ru/catalog.asp> – колекція “Світова художня культура”;
<http://www.artclass.lviv.ua> – журнал “Артклас”, статті про мистецтво;
<http://artdic.ru/index.htm> – словник образотворчого мистецтва; художники;
<http://www.brainart.ru/vocabulary/19/stil.php> – словник з мистецтва і архітектури.
<http://www.mon.gow.ua> – програма “Образотворче мистецтво”. 1-4 класи загальноосвітніх навчальних закладів

Викладач доц. Гнатюк М. В._____